

ЭНГ БАХТЛИ ОНА БЎЛАМАН!..

Тамара опа ўн нафар фарзанднинг онаси. Бутун вужудидан ғайрат-шижоат ёғилиб туради. Гап-сўзлари ҳам бурро опа айниқса, касби-кори, оиласи ва фарзандлари ҳақида тўлқинланиб сўзлайди.

Тамара Кулменова Ўрта Чирчиқ туманидаги 15-сонли ўрта мактабда йигирма олти йил ишлади. Бу давр ичида у кўплаб шогирдлар тайёрлади. Маориф соҳасидаги фаолиятдан ташқари жамоат ишларида ҳам фаол иштирок этди. Қарийб ўн йил мактаб директори лавозимида фаолият кўрсатган Тамара опани 1997 йили Пахтабод қишлоғи аҳли фуқаролар йиғини раислигига сайлашди.

Кичик меҳнат жамоасида ишлаган, аникроғи 55 нафар ўқитувчига бош-қош бўлиб,

юзлаб ўқувчиларга меҳру мурувватини аямаган Тамара опа учун бундай лавозимда иш юритиш осон кечмади. Авваллига қийналгандек бўлди. Кейин-кейин эл билан элакишиб кетгач, эса янги ишга ҳам ўрганиб, кўникиб қолди.

— Вазифам салмоғи, масъулияти ҳам юксак, ўн уч минг аҳолига хизмат қиламиз. Кўпроқ аёллар, пенсионерлар билан гаплашишимизга тўғри келади. Иложи борича уларнинг кўнглини олишга, оғирини енгил қилишга ҳаракат қиламиз.

— **Раҳбарсиз. Бу масъул вазифада ишлаш оғирлик қилмайдими?**

— Шу вазифага сайланаётганимда умр йўлдошимга иккиланаётганимни айтдим. Шунда у киши: «Ие, онаси, ахир сизни халқ сайлаяпти. Демак,

сизга ишонч билдираяпти. Сиздан кўп хайрли ишларни кутишяпти. Ахир халқ ишончи, бу шараф-ку!» — дедилар.

— **Кўп вақтингиз одамлар орасида ўтса, уй-рўзгор ишларига қандай улгура-сиз?**

— Бахтимга қайнонамнинг умрлари узок бўлсин. У киши оғирини енгил қилишга, барча юмушларга, улгуришимга, болаларим тарбиясига ёрдам берадилар. Табаррук, тўксон ёшга кирган отажоним бор. Шу иккиси қанотимда туришининг ўзи кўнглимни тоғдек юксалтиради. Менга яна куч-қувват бағишлайди.

— **Жуда бахтли аёл экансиз, опа-сингилларингиз ҳам борми?**

Кўтилмаганда Тамара опанинг қулиб турган кўзларига бир

Аёл дунёни тебратар

муддат мунг чўкди. Сўнг...

— Ота-онамнинг ёлғизгина қизиман. Иккиси ҳам туну кун: «Болам, илоҳим ўзингдан кўпайгин», дея дуо қилишарди. Онам раҳматли оламдан ўтганлар. Ёлғизлигимдан хавотир ҳам олишарди. Онамнинг дуолари ижобат бўлди, ўн нафар фарзанд кўрдим. Фарзандларимиз тўпланишиб келган куни хонадонимиз тўйхонага айланиб кетади. Шулар опа-синглим, шулар ака-укам. Ўзимдан кўпайганим шудир-да, — опа кулади.

— **Баҳор келиб ишлар янада кўпайгандир-а?**

— Қишлоғимизнинг худуди-га, йўлларнинг четларига гул, кўчатлар, дарахтлар экиш

ларини яқунладик. Атроф-муҳит гўзал бўлса, кўнгиллар нурафшон бўлади-да. Мен ҳамيشа табиатнинг ва барча инсонларнинг қалби гўзал бўлишини истардим.

— **Келажак орзуларингиз қандай?**

— Аналарнинг, жумладан, ўзимнинг ҳам ниятим — элу юртимиз доимо тинч, осмонимиз мусаффо бўлсин! Яна умид билан ўстираётган ўғил-қизларимнинг камолини кўриш насиб этса, дейман. Агар халқ сўйган инсонлар бўлиб етишсалар, ўзимни дунёдаги энг бахтли она деб биламан.

Басира САЙИД АЛИ

ОТА САБОҒИ

Мен Ватанимиз озодлиги ва равнақи йўлида бутун куч-қуввати ва имкониятини билим олишга сарфлаётган талабаман. Ёшим 23 да. Тараққиёт босқичига кўтарилишнинг ягона ва тўғри йўли илм ўрганишдир. Зўравонлик ёки куч ишлатиш йўли билан ҳеч қачон ҳеч нарсага эришолмайди. Ақл-заковат ҳар доим жаҳолатдан устун келган ва бундан кейин ҳам шундай бўлиб қолиши мукаррардир.

Бироқ илм ўрганиш, касб-хунар эгаллаш ўрнига меҳнатдан бўйин тоблайдиган ва енгил-елпи ҳаёт кечиришни ўйлайдиган ёшларимиз ҳам учрайди. Оз бўлса-да, буларнинг борлиги ташвишли ва ачинарли ҳолдир. Бугунги кунда турли кўпурчилик ҳаракатларида ҳам ёшлар иштироки кўриниб турибди. Оила, мактаб ва маҳалладаги тарбиявий ишларнинг яхши йўлга қўйилмаганлиги оқибатида ана шундай аянчи аҳвол юзага келмоқда. Агарда ёшлар ўзига нон-туз бериб шу кунларга етказган жонажон Ватани ва

халқи эканини ақлан англаб етса, юракдан ҳис этса ҳеч қачон унга қарши курашмайди. Афсуски, ота-она назоратсиз қолган айрим болалар ёмон йўللарга кириб кетишмоқда. Ҳатто ўз Ватани ва халқига хиёнат қилишгача бориб етишяпти. Бундай ишга қўл урган фарзанд энг аввал ўз ота-онасига хиёнат қилган бўлади. Уларнинг юзини ерга қаратиш, тириклайин тупроққа қўмиш билан баробар бу! Энди улар ҳеч қачон бош кўтариб юролмайди. Қўни-қўшни, маҳалла-қўй, элу юрт олдидан юзи шувут, тили қисик. Шундай кун бошига тушмасин, деган ота-она фарзандини ўз ҳолига ташлаб қўймайди, унинг тарбияси билан жиддий шуғулланади. Айниқса, ота бу борада қаттиққўл ва қатъиятли бўлиши керак.

Биз оилада саккиз фарзандимиз. Тўрт ўғил ва тўрт қиз. Мен оилада энг кенжа фарзандман. Ака-опаларим ҳаммаси тиниб-тинчиб кетишган. Биз-онамизнинг қайноқ меҳридан қониб ўсиб-улғайган бўлсак, ота-

мизнинг ҳаёт мактабида тарбия топдик. Ҳаётда ҳалолу пок бўлиб яшаш, меҳнат-севарлик, одамгарчилик ва инсонни қадрлаш ҳақидаги сабоқни илк бор шу мактаб — отамиздан олганмиз. Айниқса, у киши илмни, касб-хунарли бўлишни, меҳнатда тобланган киши ҳеч қачон хору зор бўлмаслигини кўп ўқтирарди. Биз отамизнинг йўл-йўриқлари, панд-насихатларига амал қилганимиз туфайли ҳаммамиз ҳаётда ўз ўрнимизни топиб кетдик. Ака-опаларимиз элу юрт хизматида ёниб-қуийб яшаётган инсонлардир. Хуллас, отанинг ҳаёт мактабида сабоқ олган фарзанд тарбияси заиф ёки кемтик бўлмайди.

Мен бугунги ёшларимизга қарата: «Меҳнатдан кўркманг, усиз ҳаётимиз гўзал ва чиройли бўлмайди. Меҳнат қилиб олаётган билимимиз эса бизга қарши чиқаётган айрим ғаламис кучлар онгини ўзгартиришга ёрдам беради. Чунки онгсиз одам авом халқ бўлиб қолади», дея ҳайқиргим келади.

Зафар РЎЗИҚУЛОВ,
Низомий номидаги Тошкент
Давлат Педагогика
Университети толиби

ЁШЛАРИМИЗ ЭЛИМИЗГА МУНОСИБ БЎЛИШСИН

Шу йилнинг 29 январида Сурхондарё вилояти Денов тумани Қораланг маҳалласида яшовчи Абдугани Каримов хонадонидан иккинчи ўғил туғилди. Бахтиёр ота-она ихлосу эътиқод билан ўғилларига Исможон деб исм қўйишди.

— Президентимиз «Ўзбекистондаги барча болалар менинг ўз болаларим», — дедилар. Қўрбошимизнинг оилага-фарзандларимизга кўрсатаётган ана шундай эътибор-ғамхўрликларини доимо ҳис этамиз. Фарзандлар қамолда оталар масъул эканлиги ҳақидаги фикрлари ҳам нихоятда қимматли ва долзарбдир. Ўғилларимиз Жонбек ва Исможонни юрт қорига ярайдиган, барқамол инсонлар бўлиб етишишлари учун қўлимдан келганча ҳаракат қиламан, — дейди Абдугани Каримов.

СУРАТДА: Абдугани ва Муҳаббатхон ўз фарзандлари Исможон билан.
А. ЭШБОЕВ олган сурат-лавҳаси

АЁЛЛАР ЙИЛИ ДАСТУРИ — ҲАРАКАТДА

ТАРБИЯГА

ҲАММАМИЗ МАСЪУЛ

«Бир болага етти маҳалла ота-она», деган ҳикматнинг асл моҳияти нимада? Тошкент шаҳар, Мирзо Улуғбек туманидаги «Гулистон» маҳалласи раиси Сайфи ОҚМИРЗАЕВ шундай ҳикоя қилади:

Фарзанд тарбиялаётган ҳар бир ота-она аввало оилада ўзи ўрнатган қўлини қўйиш керак. Уйдаги соғлом муҳит болага панду насихатдан кўра кучлироқ таъсир этади. Халқимиз «Кўш уясида кўрганини қилади!» деб бежизга айтмаган. Мана қаранг, бир ўғил кўчадан пул топиб олганини уйига келиб айтса, бунга эшитган ота ёки она «Бор, жойига қўйиб кел, эгаси ахтариб юргандир», демаса, тарбияда катта хатога йўл қўйган бўлади. Шу бола сал улғайган, бировнинг ҳаменини ўмариб, сўнг уни «кўчадан топиб олдим», демаслигига қим қалолат бера олади! Мен маҳалла раиси бўлиб ишлаётган қирқ йиллик фаолиятим давомида бу каби воқеаларни кўп кузатганман.

Маҳалла эндиликда ўз-ўзини бошқарувчи идора, унинг мажбурияти ва масъулияти бир неча ҳиссага оширилган. Айниқса ёшлар тарбиясини кўчатиришда маҳалланинг роли беқиёс экани маълум. Менимча, қачонки Оила—Маҳалла—Мактаб ҳамкорлиги яхши йўлга қўйилса, ёш авлод қамолотида ижобий силжишга эришиш мумкин. Бизнинг маҳалла худуди анча кенг, минглаб хонадонлар истиқомат қилади. Тўрт нафар мактабларга қатнаб ўқитган фарзандларимизнинг ўқиши, интизомини доимий назорат остига олганмиз. Мактаб педагогик кенгашиларида тез-тез қатнашамиз. «Маънавият ва маърифат», «Нуроний», «Қамолот» бошланғич ташкилотлари билан ҳамкорликда ўтказилаётган тадбирларимизда назорат, юришлар, касб мутахассислари ҳам қатнашадилар ва маҳалла ахли билан турли мавзуларда суҳбат ўтказишадилар.

Маънан носоғлом оилалар маҳалла йиғинларида муҳокама қилиниб, жамоатчилик қоралари кўрилади. Ўсмирларга диний ақидапарастлик моҳиятини тўғри тушунириш ишлари уларнинг ота-оналари билан биргаликда амалга оширилади.

Мактабни битириб, бекор қолган йигит-қизлар дарров назоратга олинади ва улар ўз хоҳиши, иқтидорига кўра иш билан таъминланадилар. Шунингдек, Аёллар йили Дастурида белгиланган муҳим вазифаларни адо этишга маҳалла хотин-қизлар кенгаши ҳамда кўплаб жамоат ташкилотлари сафарбар этилган. Ҳал этилажак муаммолар анчагина. Қариндош-уруғлар ўртасидаги ниқоҳга чек қўйиш керак. Бу нарса касалманд ва ногирон фарзандлар туғилишига имкон яратди. Қиз бола — бўлажак она, у оила бурчларини пухта билиши, ўзини рўзғорга тайёрлаши шарт. Чунки, кўпинча оилавий ажримлар сабаби аёлнинг уқувсизлиги билан боғлиқ бўлади. Ҳар бир ўсмир бир нечта хунарни эгалласин. Шу мақсадда маҳаллада электротехника, тикувчилик ва бошқа хунар турларини ўргатуви курслар ташкил этилган. Қизларнинг ҳамшираликка тайёрлови курслар икки йилдан бери фаолият кўрсатади. Ҳар ойда ўттиз чоғли қиз «Ўй ҳамшираси» деган гувоҳнома оладилар.

Феълу атовори шаклланиб бораётган бола ижобий фазилатларни кўпроқ онасидан олади. Негаки, она доимо фарзанди атрофида парвона. Шундай экан, янги замон болаларини тарбиялаётган она зукко, билимдон ва тadbиркор бўлмоғи зарур.

Авалло она сергак бўлсин. Зеро, болаларимиз ҳаётнинг мазмунини чуккур англаб яшасинлар. Ахир, кўпгина жиний ҳаракатларини бемақсад яшаган ва назоратсиз қолган ўсмирлар содир этишяпти. Бу нарсаларнинг бариси маҳалла йиғинларида қайта-қайта ўқтирилади. Сайий-ҳаракатларимиз ижобий самаралар бермоқда. Маҳалламиз кейинги йилларда республика миқёсида энг ибратли маҳаллалар қаторида тилга олинаётир. Ўсмир болаларнинг ўқиши, интизомини, одоб-ахлоқи ҳавас қилгулик. Ибратли хонадонлар сафи анчага кенгайди.

Алқисса, бола тарбияси ўта мураккаб. Бунга хоҳ оила, хоҳ маҳалла, хоҳ мактаб ахли бўлсин, ҳамма-ҳамма ўзини масъул ҳисоблаши зарур.

Суҳбатни Гулчехра ЖАМИЛОВА ёзиб олди.

Яхшилардан сўз очдик

СИРЛИ БАРМОҚЛАР СЕҲРИ

Орамизда шундай инсонлар борки, улар машаққатли меҳнатлари билан тирикчилигидеҳ ўзларига ҳайкал қўядилар. Абадият пештоқиға пиллапоя ўрнатадилар. Ҳайкалтарош Қосим ота Мирзараҳимов ҳам ана шундай инсонлар сирасига киради.

Мен Қосим отани анча йиллардан буён биламан. Унинг машаққатли, аммо сермахсул ижоди нафақат ўзбек халқини, балки чет элдаги санъатшунос олимларни ҳам ҳайратга солган.

Бахт билан учрашишни киши ёшлиқдан орзу қиларкану, аммо у тақдир қандай кечишини билмас экан. Ота 63 йилдан буён ёстиқдан бош кўтармайди. Унинг ижодхонасини тўлдириб турган онаси Рисолат буви, юртбошимиз И. Каримов, Вулқон Чўтир, Турғут Ўзол, Француз Миттеран, Тансу Чиллер хоним, Билл Клинтон бюстларини бир қўлида яратганига ишонгинг келмайди. Аммо бу ҳақиқат.

— Қосим ота одатда инсонни шахс бўлиб шаклланишида нимадир сабаб бўлади. Ҳайкалтарошлик санъати энг машаққатли касб. Сиз бу санъат турини қандай эгалладингиз?

— Мен асли Қозоғистоннинг Чимкент вилоятида туғилганман. Ҳозир 75

ёшга қиярман. Бундан 63 йил илгари дўстларим билан қувлашмачоқ ўйнаб, қирнинг юқорисидан пастга югураётиб йиқилиб кетдим. Тиззам қаттиқ лат еди. Онаизорим куйинди. Тиббиёт ходимларининг қилган муолажаларига қарамай, бир қўлим ва икки оёғим ўзимга бўйсунмади. Шундан сўнг тақдирга тан бериб мустақил илм ўргана бошладим. Мен илк марта қалбимда кўёш сиймосини, сўнгра меҳрибон инсонлар сиймосини яратдим. Яхши одамлар кўмагида Тошкентдаги Бенков номли расомчилик билим юртида тахсил олдим. Кўриб турганимиздек ҳозир ўз уйимда ижод қиламан. Тинимсиз изланишим туфайли Ўзбекистонда ягона чиннидан ҳайкал яратиш санъатини вужудга келтирдим.

— Асарларингизга чуқурроқ назар солган одам Ватан, она образларини алоҳида муҳаббат бахш этиб яратганингизни ҳис қилади. Бунинг боиси нимада?

— Ўзбек халқининг бағри кенг, Ватани ҳам кенг. Инсон ким бўлишдан қатъий назар Ватани олдидаги инсонлик бурчини ҳис этиб яшаса ва уни адо этса, ҳаёт ҳам ҳамиша тўғри йўл кўрсатаверар экан. Бизку инсонмиз, аслини олиб қараганда ҳатто миттигина

қушларда ҳам бир мақсад, яшаш сари интилиш бўлади.

Ҳайкалтарош учун она сиймосини яратиш осон иш эмас. Аёл портретини яратиш учун инсонда аввало ўша зотга нисбатан чуқур иззат-эҳтиром, меҳр-муҳаббат шаклланган бўлиши керак.

Мен ҳам ўзим яратган «Она», «Шарқ аёли», «Бола ва кампир» сингари бюстларимда аёл сиймосини яратишга эришдим. Назаримда улар мен кутганимдан ҳам муваффақиятли чиқди.

— Эшитишимча асарларингиз нафақат Ўзбекистон, балки чет элларда ҳам намойиш этилар экан?

— Тўғри, одам ёши улғайиб боргани сайин унинг ўзига бўлган талаби ҳам ортиб бораверар экан. Санъат чегара билмайди, деб шунга айтишса керак-да. Асарларим Франция, Ҳиндистон, Туркия мамлакатларида намойиш этилди.

— Шу кунларда сизнинг қалбингиздан қандай ўй-фикрлар кечаяпти?

— Мен бутун умр бир нарсани ўзбек-миллий ҳайкалтарошлик музейи барпо этилишини ният қилиб яшадим. Агар шундай музей яратилса, мен ҳаётимдан мамнун бўлардим.

Мухтор БЕК суҳбатлашди

Саломатлик

«КЎЗОЙНАКДАН ОРЛАНМАСЛИК КЕРАК»

Кўз касалликлари шифокори Фарҳод Абзамов билан суҳбат

— Фарҳод ака, назаримда тиббиёт ютуқлари ва муаммолари ҳақида баҳс кетгудек бўлса, негадир кўз касалликлари ҳадеганда тилга олинмайди?

— Фикрингизда жон бор. Талабаликнинг сунги йилларида кўз касалликлари мутахассислигини танлаганимда «Шу ҳам мутахассислик бўлди, кўз огриси икки томчи сув томирдириш учун ким врач излаб юрди, яхшиси жарроҳликини танлайсанми?» деган насихатгулар ҳам куп бўлди.

Ҳаётий тажрибам шуни кўрсатдики, кўз касалликларининг ҳали фанга номаълум турлари ҳам бор экан. Очиги, кўз дардига мубтало бўлганлару, уни даволаб аввалги ҳолатга қайтараман деб умрини, кўз нурини исроф этганлар билан, бу касаллиқнинг ўта жиддий эканини. Ҳозирга қадар қарийб етти мингга яқин турли хил операциялар ўтказганман. Кўз— байдасига Алоҳ берган аъзолар ичида энг нозик ва бебаҳо неъматдир. Унга тиг теккизаётганда беморнинг ошқозон ёки кўричак, бўйрак хасталигидай хотиржамроқ ишлаб бўлмайди. Бу касаллик ўта мураккаб, баъзан тиббий адабиётларда ўқиган, устозларинг ургатган усулда муолажа ўтказиб ҳам кўзлаған самарага эриша олмай хуноб бўласан. Вошинг қотади. Сендан наҳот кутиб турган беморнинг олдида чорасиз қолаётганини сездирмаслигинг керак. Шоирлик қилайти, демангу беихтиёр: илоҳи бўлсак, уз гавҳарингни ўрнатиб юборсанг, умрининг охиригача дуо қилиб ўтарди деган аламли улар ҳам кечади шу-рингдан...

— Фарҳод ака, ҳар кимни эгаси берган бир жуфт кўздан айирмасин, нима дедингиз?

— Рост айтасиз... Халқимиз уятли, орли халқ. Баъзан дарддан халос бўлишга орийат, андиша, гурур деган ноёб туйғулар ҳам ҳалақит беради.

— Тушунмадим?

— Дейлик, орупалликлар ва яна шарқ халқларининг айрим тоифалари вакиллари ихтиёрий равишда шифокор қуригидан ўтиб, унинг маслаҳатига тулиқ риоя қилишади. 1993 йилда меҳнат битими асосида Хитой Халқ Республикасида ишлаб келганман. Бир йил мобайнида беш юздан зиёд энг мураккаб кўз операциялари ўтказдим. Киноларда кўрганингиз бор, хитойликлар кўзойнак тақшдан орланмайдилар. Японлар ҳам худди шундай, лозимин, демак кўзойнак

тақшади. 18 ёшли ўспирин ҳам, кекса одам ҳам бунга риоя қилади. Узимизда эса... Қани турмушга чиқмаган кизга ёки ўйланмаган йигита кўзойнак тавсия қилиб қурингчи! «Кўзларим уйилиб тушса ҳам керакмас!» дея оёқ тираб олишади. Масалан, нигоҳи сал-пал хира бўлган одам кўз дўхтири тавсия этган кўзойнакни тақмасдан юраверса, оқибатда бутунлай қўрмай қолиши мумкин.

— Сиз узоқ йиллар вилоят кўз касалликлари шифохонасида врач, бўлим бошлиғи вазифаларида ишлаб келдингиз. Ушбу соҳада қандай муаммолар мавжуд?

— Муаммо жуда куп. Нафақат вилоятда, балки мамлакатимиз миқёсида глаукома касаллиғи билан огриган беморлар керагидан ортқ... Ушбу касаллиқни узбекчада «назла» деб ҳам аташади. Белгилари шундай: Беморнинг кўз олди камалак шаклида хиралашади. Боши қаттиқ огрийди. Кўзи вақти-вақти билан ёшланиб туради. Бу кўсур ёши қирқдан ошганларда купроқ учрайди. Бемор «менга нима бўлаяпти экан» деб қўни-қўшни ва ёки илгари бир икки марта кўзи огриган танишига дардини айтади. Улар ҳам узлари билганча «муолажа» тавсия этишади. Қарабсизки, докторсиз ҳам узлари «эплашади». Натижада қатъий қафолат билан айтиш мумкинки, назлага чалинган беморнинг кўзлари қўриш қобилиятини батамом тиклаб бўлмас даражада сўқир бўлиб қолади.

Яна бир кенг тарқалган кўз касаллигининг номи «миопия». Ушбу хасталик икки турли бўлади. Биринчиси, иккинчиси ташқи таъсир туфайли ортирилгани. Бунда ташқи муҳитдан кўзга тушадиган нурлар кўзинг турпардасига етиб бормади. Натижада бемор узоқни яхши кўролмай қолади. Миопия касаллиғи билан огриган беморга малакали тиббий муолажа ўтказилмаса, вақти келиб яқин масофадан ҳам қўрмай қолиши мумкин. Энг ёмон иллат бу касаллик билан огриган беморнинг шифокорга боришга вақт, ҳафсала топа олмаслигиди. Юқорида айтганимдек, қишлоқ аёли эри ёки бригадирининг раёйига қараши керак. «Шунинг учун

туман, вилоят марказларига сарсон бўлиб юрасанми, қишлоқнинг фельдшерига бор, дори томизиб юборади» қабилдаги «оқилона» маслаҳатларга риоя қилиши ўта хунук оқибатларга олиб келади. Мен сизга бир мисол келтирай: яқинда вилоят шифохоналаридан бирига, жонлантириш бўлимига огир аҳволдаги бир беморни олиб келишди. Тафсилоти қуйдагича: Беморнинг юзида қандайдир яра пайдо бўлади. Ном чиқарган табибининг ҳузурига борса, «қўрмагандек бўлиб

кетасан» деб қиздирилган темирни босиб ярани қуйдиради. Ушбу «муолажа»дан сўнг беморнинг қонига инфекция тушиб, бутун баданига тарқалади. Ишонсангиз юзи худди пуфланган шардек қўлчиб шишган. Бир кўзи қўпол қилиб айтганда гуё оқиб тушгандек ишдан чиққан. Иккинчиси асраб қолиш учун реаниматологлар туналарни бедор ўтказишди... Беморнинг азбаройи ҳолати билан қўйил қолдим. Қўлчилик беш-ун минг сум пулини бермай юрган фирибгарнинг устидан судга, қози-га шикоят қилиб юради. Бемор бир кўзидан ажралса ҳам уша «табиби яқто»ни кечириб юборди.

— Хабарингиз бор, юртбошимиз сал илгарирок соғлиқни сақлаш соҳасидаги чалкашликларни қаттиқ танқид қилдилар. Сўнгра ушбу соҳани тубдан ислоҳ қилиш Давлат дастурини қабул қилиш тўғрисида Фармон ҳам эълон қилинди...

— Дарҳақиқат, ушбу Фармоннинг қабул қилиниши ҳаётий зарурат эди-да. Сўхбат асосида биз боқибегам беморлар, уз соғлиғи учун қайғурмайдиган лоқайд одамлар ҳақида гапираямиз, бот-бот тўхталаямиз. Агар масалага чуқурроқ ёндашадиган бўлсак, ҳамма жойда ҳам тиббий хизмат курсатиш шароити, мутахассислар малакаси етишмаса, аксарият қишлоқларда яшайдиган қора ишчи-ю, боласидан ҳам қўра даласидан алағда бўладиган дехқон нима ҳам қилин? Яширадиган жойи йўқ, Сурхон воҳасининг Денов, Сарисой, Шеробод ва қисман Жарқўргон туманидан булак туманлариди тиббиётнинг бошқа соҳалари сингари кўз касаллик-

ларига муолажа ўтказишнинг аҳволи ўта аянчли. Оқибатда кўз хасталиғи бартараф этилмаган йигитлар уйлантирилади. Қизлар эса турмушга берилади. Шу тарика яна тўғма назлаю, миопия касаллиғи билан бегуноҳ гудаклар дунёга келадилар. Айниқса, яқин қариндошларнинг бир-бирлари билан оила қуришлари сабабли катаракт (гавҳар хираллиғи) хасталиғи билан янги авлодларнинг дунёга келадиганлиги ўта ташвишлидир. Ушбу ҳолга қарши улароқ амалий ишлар, тушунтириш ишлари олиб бориш, қишлоқ жойларда мумкин қадар тадқиқотлар олиб бориш керак бўлган ҳамкасбларимнинг совуққонлиги бундан-да ташвишлидир.

Ривожланган мамлакатлар ва мамлакатимизнинг марказий шаҳарларида кўз касалликларига лазер қурилмалари ёрдамида муолажалар ўтказиш яхши йўлга қўйилган. Сурхондарёда эса бу ҳозирча орзу. Тажриба алмашиш учун мутахассисларни узоқ шаҳарларга юбориш ҳам кескин камайиб кетди.

— Сир бўлмаса, давлат шифохонасидан кетиб, хусусий даволаш маркази очганингизнинг сабабини айтсангиз?

— Ҳеч қанақа сирли жойи йўқ. Бу ерда эркин қўшман, қисқа қилиб айтганда. Хизмат сафари билан Самарқанд шаҳрига бориб, кўз касалликлари даволаш мақсадида хусусий шифохона очган бир ҳамкасбимнинг ишларини обдан ўргандим. Ўтган йилнинг апрель ойидан ўзим ҳам қўриб турганингиздек, «Юбилей» бозори ёнида хусусий даволаш маркази ташкил этдим. Бир нарсани айтиб қўяй, Ҳайитали Алламурад деган термизлик тадбиркор ўқимизга раҳмат. Ўзига дўкон қилиш учун курган мана шу икки хонани бизга ижарага берди. То ўзим туламагунча ижара ҳақини сурамайди ҳам. Айримлар пинҳон, баъзилар ошқора «Фарҳодбой пулниг изидан қувибди» деб гапириб қолишади. Сизга бир гапни очик айтиб қўяй: Виждони қийналмаган шифокор учун хусусий клиникадан қўра давлат касалхонасида пул топиш энгилроқ. Чунки иморат, электр, даромад сингари солиқлар туламайсиз. Бизда эса ҳамма нарсаси улчовли. Энг қатогги, мижозлар қўриб, қуввати — ҳофизаси билан ҳисоблашиш шарт! Муолажа тури ва беморнинг иқтисодий аҳволига қараб юз сумдан беш юз сумгача тулов белгилан қўйганимиз. Айрим отахон онахонларнинг дуолари ҳам тулов ўрнида бизга кифоя қилаверади. Ўлардан «ҳеч кимнинг кўз дўхтирга иши тушмасин» дея дуо қилинг, деб илтимос қиламиз. Илоҳо шундай бўлсин. Оллоҳ ҳеч кимни ўзи ҳада этган қўриш лаззатидан бебаҳра қилмасин.

Суҳбатдош:
Бахтиёр ОЛЛОМУРОД

Кеча қишлоқдан уйимизга отам келди. Аяжонимнинг, меҳрибон укаларимнинг бир дунё оғинчини етаклаб. Тунининг чунтаклари тула майиз. Ҳаммасини дастурхонга тўкиб берди.

— Ол, болам, болағи ҳам есин. Қишлоқнинг офтоби, янгининг тафти теккан, — дейди пешонасини силаб. Отам насибасини менга, мен эса боламага илминам.

— Қиш ҳам хўп қўзилди, — дейман отамнинг ориқ юзларига термулиб.

— Нимасини айтасан, тирикчилик огир бўлди. Битта пивз билан қозонни қайнатаиб бўлмайди. Ўзилик қолмайлик деб қўйларни сотдик. Ўзингга пишиқ бўлгин болам. Тунов қўни қўнимиз Абдукарим ахакнинг бир чорвоқ уйи ёниб кетди. Бола шушликнинг қадди ёмон эгилди, ёмон эгилди. Хотини газни учирмай «гап»га кетган экан. Емай-ичмай, маҳаллага қўшилмай йиққан-терганининг ҳузурини ер кўрди. Раҳматли отаси Маҳкам буганг суяниб кетган устунлар бирам ёнди, бирам ёнди. Кундузи бўлсам бирам нави. Саҳарга-

БОЗОР КЎРМАС САВДОЛАР

ча ўт билан олишиб чиқдик. Одамларни уйқудан ўйғотиб бўлмайди.

Туқайга ўт тушса хўлу қўруқ баробар ёнади. Харна бир ёнини қўтарар деб ўч-тўрт тангадан йиғиб бердик. Болаларига қийин бўлди. Совуқда қолган жужаларга ўхшаб тинмай чиқиллайди. Хотин кишига худо хўс бермасаям, фаросат берсин экан. Ўзи Маҳкам бувагининг шу келини қадами юқароқ эди. Болаларингга эҳтиёт бўлгин, болам. Уларни эсон-омон эл қаторига қўшиб олгин. Сизларни янги иссиққа олдирмай, совуққа солдирмай катта қилган.

Отамнинг гапларини эшитиб, ҳаёлан қишлоқ билан дийдорлашиб турган эдикки, эшик очилиб қўшни Вера хола мушугини эркалатиб кириб келди.

— Қўшни, қучугим сизникига чиқмадим?

— Йўқ...

— Қаерда юрипти экан?

— Ит бўлганидан кейин юради-да. Барибир эшигингизни топиб келади, — таскин бердим.

— Ўзи шу қучугим бевафо чиқди, — кампир зорланди.

— Вера хола-ей, шунча ҳайвонни боқиб нима қиласиз? Ундан қўра битта етимнинг бошини силасангиз, онамлаб ўтиради. Шу маҳлуқларингизни деб нуқул маҳалла кезасиз. — Гапим ёқмади шекилли эшик қарсиллаб ёпилиб, Вера хола орқа-олдига қарамай кетворди.

Индамайгуна уйга кирдим. Отам, «қизим, бир аччиққина қилиб қўқонча мастава пиширгин, унганча мен дилбўзарингни (телевизор) бир қўрайчи Тошқанда нима гаплар экан», — деб телевизори шундай бураган ҳам эдикки,

тўртинчи қаватдаги қўшчиларим ур-тупалонни бошлаб юборишди. Оббо, яна эри ичиб келибди, шекилли. Худонинг берган қўни шу аҳвол-а. Буларни деб на меҳмон кутиб бўлади, на дам олиб.

Битта хотиннинг тимдалаб толгани нима бўларди. Тўртта уғил-а. Ҳаммаси ейман, ичаман деб турбди. Тўнгичи эғнидаги қостомини қийишга холи қолмади. Мактабга бормийман, уртоғларимдан уяллаган деярли, деб қўшим гапирувди. Деворнинг у томонида бошқа, бу томонида бошқа-ча ҳаёл. Ҳаёлга берилиб қозонимга қарамабман. Хайрият, суви озаёиб кетмабди. Овқат ичиб ўтириб, отам — «Кечкурун Анжанин поезди бўлади, шунда қишлоққа етвойла», — деб қолди.

Халиғина ўч-тўрт кун дам олиб кетаман, деб турган отам, бирдан кетишга шайланиб қолди. Ҳа, тушундим. Тўрт девор орасидаги ҳаёт ёқмади. Аслида бу дунё бир ҳовуч бозор. Аммо унинг киши билмас уйларини, бозор қўрмас савдоларини ҳам бор. Ундан йўл топиб чиқиб кетолмаганлар бир умр сарсон-саргардон, ҳайрон.

Нигора ЙЎЛДОШЕВА

КЎКСИМДАГИ АРМОНИМ-ОТАМ...

Айтмоқчи булганларимнинг барчасини юрак қатмидан чиқариб ёзаётман... Менга ҳеч кимнинг фикри ҳам, муносабати ҳам, маслаҳати ҳам керакмас...

Фақат ҳеч кимсанинг мендек бўлишини истайман... Болалигимдан бадий асарлар ўқишга ўзгача меҳр кўйдим. Улғайдим, мактабни битирган йилим ўқишга қиролмадим... Кузимга ўқишдан булак ҳеч нарса кўринмасди... Парвардигори оламдан бахтли бўлишни эмас, ўқишга қирлини ихлос-ла тилардим...

Ниҳоят, ўқишга ҳам кирдим. Талабалик йилларимда кўп йигитлардан дил изҳорини армонсиз эшитдим... Йигитлардан бирига мен ҳам хуфийна муҳаббат қўйгандим...Лекин...

Онаизорим мусофир юртга келин бўлиб тушганди. Ўзоқ юртдан ота-онанинг таъзиясига вақтида етиб боролмаганди. Ушанда онамнинг унсиз йиғлагани сира кўз ўнгимдан кетмасди... Шу туфайли муҳаббатим пинҳон қолди...

Талабалик йилларим ортада қолди, битиргач, ўзим ўқиган мактабга ишга келдим. Ҳеч кимга ҳам қўнғил ҳам беролмадим, турмушга ҳам чиқолмадим, ота-онам мени ўз эркимга қўйдилар... Ишга бордим, ишдан келдим, қирқ ёшга ҳам тулдим.

Ҳеч ким ҳеч қачон менинг турмушга чиқишим лозимлиги тўғрисида бирор маротаба дилимни оғритадиган иш қилишмади. Шу йиллар мобайнида, айтишим мумкинки, бадий асарлар маҳзун кўнглимга сўз

билан ифодалаб бера олмайдиган даражада таскин бериб келди...

Тинчгина яшаётган эдим... Азиз отажоним 1998 йил 8 июн кўни, Ҳазрат Пайғамбаримиз Мухаммад Алайҳиссалом вафот этган кўнларида оламдан ўтди...

Дадам касалхона, шифокорларга мурожаат қилишни истайдиган инсон эдилар...Фақатгина вафотига икки ой қолгандагина рақ касалига мубтало булганлигини билдик... Отажоним умрининг сўнгги давларида индамайгина, беозоргина ётдилар...Фақат... фақат аҳён-аҳёндагина оғир хўрсиниб қўярдилар...Назаримда, мана шу оғир ҳўрсиниб қўйганда ҳамма-ҳамма нарса муҳассаб эди...

Отажоним умр бўйи оғир меҳнат қилган инсон эдилар. Шунинг учун ҳам фарзандларининг барчасини ўқитган эдилар...Умрининг сўнгги давларида укамнинг фарзандларини боланг дея, менга мурожаат қилардилар...(ўйлаб қарасам, набираларининг ота-онасига бирор маротаба боланг деганларини эшитмабман). Қани энди...қани энди, суюкли отажонимнинг меҳнат туфайли қадоқ булган қўлларини кўзларимга суртиб, елкаларига бош қўйсаму, юрагимда мўнғ янглиғ қат-қат бўлиб қолган йиғини бўшатсам...

Армонларим, ҳасратларим бисёр...Кўнглим кимсасиз чўлларни, беповен кенгликларни истайди...Ерга бағримни берсаму, дунёдан кўз юрсам дейман... Кўйган жоним, урганган жажоним тинчиса дейман...

С. Тўшкент

ҲАҚИҚИЙ СЕВГИ ЮРАКДА БЎЛАДИ

Севимли газетамида чоп этилаётган ота-она билан фарзандлар уртасидаги яхши муомалалар, ҳавас қилиб ўқийдиган кўпгина мақолаларни оиламида муҳокама қилиб ўқиймиз. Лекин айрим қизларнинг мен фалончини севиб қолдим, усиз менга дунё қоронғу, унинг оиласи, фарзандлари бор, нима қилай, маслаҳат беринг, — деб ёзилган хатларни ўқиб, — «У одамни тинч қўйинг, фарзандларини тирик етим қилманг», — дегим келади. Чунки у сеvgи эмас, бор-йўғи биров ҳавас. Ҳақиқий сеvgи юракда бўлади. Кўзда ифода этилади. Тилга чиққанда эса сунъийлашади. Менга ҳам сеvgи муҳаббат борасида қўйиб ёнишни Аллоҳ насиб этган. 12-13 ёшимда ҳавас билан бошланган бу тўйғу сеvgига айланди. У қиз билан бир синфда ўқир эдик, синфда шўҳ-тўполончи бўлганим билан у қизнинг олдида гапимни ҳам тополмай қолардим. Иккалаимиз холи қолганимизда ҳам сеvgи-муҳаббат борасида сўз оқолмас эдик. Чунки ун ранжитиб қўйишдан қўрқардим. У ҳам мендан уялиб муомала қиларди. Биз бир-биримизни кўзимиздан севишимизни ўқиб олардик. Бирор тенгдошимиз билан жанжаллашиб қолса (ёшликда бўлиб турадиган воқеа) бир-биримизнинг тарафимизни олардик. Синфдошларимиз буни билишарди. урта мактабни битириб мен ўқишга кирдим. У қиз кира олмади. Мен ўқишдан келиб, ал-

батта, у билан қўришардим. Ўзоқ вақт гаплашиб утирардик. Тақдир тақозоси билан мен ўқишни битирмай туриб у қизни бошқа йигитга турмушга беришди. Менинг уша вақтлардаги аҳволимни кўрган одам бу бола ақлдан озийди, дейиши табиий эди. Мени тушунадиган дўстларимдан бирига (жойлари жаннатда бўлсин) дардимни уртоқладим. У менга тасалли берди. Аламимни ўқишдан олдим. Олийгоҳда фақат 4-5 баҳоларга ўқидим.

Армияни битириб келиб уйландим. Аллоҳга шукр, ҳозир мени ҳам, уни ҳам невараларимиз бор. Ҳозир ҳам учрашиб қолганимизда унинг кўзлари ёниб турганини сезаман, томоғимга бир нарса тикилиб қолгандай бўлади. Юрагим уйнаб унга талпинаётганини сезаман. Мактабда ўқиб юрган вақтимида унга атаб шеърлар ёзганман. Лекин ўқиб беролмаганман. У ҳам, мен ҳам фарзандли бўлганимиздан сўнг, бир кун унинг ишхонасида холи қолганимизда айтиб бердим. У кўзларидан ёш чиққанини яшира олмади. Бу шеърларимни ёзиб беришимни сўради. Турмуш уртоғининг қўлига тушса, уртага совуқчилик тушади, деб ҳар қачон учрашганимизда айтиб беришга ваъда бердим. Яқинда 50 ёшга кираман. Ҳозир ҳам кимнидир севишимдан, кимгадир севикли эканлигимдан суюнаман.

Х.
Андижон тумани.

СЕВИБ, СЕВИЛИБ ТУРМУШ ҚУРИНГ

Мен ортимдан эргашган ошiq йигитларнинг севгисини қабул қилишни ор деб билардим, ўзингизга маълумки, қишлоқда гап-сўз тез тарқалади, лекин, энди афсус қиламан, чунки юрак тубидаги эзгу орзуларим, тилакларим энди армон бўлиб қолди. Мен ҳам ота-онам хоҳишига қўра турмушга чиқдим, лекин бахтли бўлиш насиб этмади. Оилада ўтадиган майда жанжалларга тирноқ остидан кир қидиришларига зўрга бир йил чидадим. Ўзим талаба эдим. Бу бир йил менга 10 йилдек ўзоқ тўюлди, фарзандли бўлдим — шу билан тинчисам керак, деб ўйлардим. Туғилган ўғлим учун ҳамма гурбат, азобларга чидамоқчи эдим, афсус, сабр-қосам тулиб кетди. Ўғлим 2 ойлик бўлганда уйга қўйдим. 5 йилдирки, ўз уйимданман, ёлғиз овунчоғим — ўғлим. Унинг буй-бастига қараб қувониб кетаман. Баъзида мендан «Дадам қани?», деб сўраб қолмасин деб, акамни «катта дада» дейишга ўргатганман. Лекин бола-да, уртоқлари «дадам ундай, дадам бундай», деб мактабнишса, менинг ўғлим уйланиб қолганига кўзим тушади — юрагим эзиллиб кетади. Келиб, «Ая, Шохрўх (жияним)нинг дадаси мени ҳам дадам-а», — деса, «ҳа» деб уни овутаману, бу дунё кўзимга қоронғу бўлиб кетади. Бу дунёда фарзандим учун яшапман-да, деб ўзимни алдайман.

Қайта турмуш қўришга юрак

бетламайди, лекин фарзандим учун унинг ота меҳрига зор бўлиб ўсмаслиги учун, турмуш қўришим керак. Мен ҳам аввалига «қайта турмушга чиқмайман», — дедим, лекин ёлғиз аёлнинг бошига отилаётган таъна тошлари, маломатлар жонга тегди. Ёлғиз аёл — барибир ёлғиз аёл экан, кўча-қўйда бирор танишинг билан саломлашсанг ҳам, ёҳуд у бирор қариндошинг ёки оғанининг бўлса ҳам, фалончи билан фалончи кўчада гаплашиб турибди, деб маломат қилишади. Биз — ёлғиз аёллар, ўз ор-номусимизни сақлаш учун ҳам, фарзандимиз келажаги учун ҳам турмушга чиқишимиз керак, деган фикрдаман. Ажаб эмаски, ойнанинг ун беши қоронғу бўлса, ун беши ёруғ...

Келажақда тақдир гилдираги ойнанинг ёруғ томонига айланса, зора. Бахтли яшаб, қўрган азобларимиз ёдимиздан қутарилса, уша турмуш қўрган одамимиз, фарзандимизни бағрига босиб эркаласа, бизга шунинг ўзи кифоя-ку, шундай эмасми? Азиз рўзнома ҳодимлари, ушбу мактубимни рўзномада чоп этасизлар деган умидданман, чунки атрофимизда биринчи турмушидан юрак олдириб, ҳаётдан безганлар кўп.

Қизларга маслаҳатим: иложи бўлса севиб, севилиб турмуш қўринг, ҳаётнинг қадрига етинг.

ХУРШИДА,
Фаргона вилояти

НОЧЮРАК

Ҳаётимда юз берган воқеадан жи-жолатданман, бирор ечимга келолмай аросатда турибман. Севимли рўзномада босилаётган дил изҳорларию, унга берилган акс-садолар менинг назаримда жуда мураккаб муаммоларга ҳам ечим бераёпти. Ана шу илинжда дилимдагини Сиз азиз муштарийларга баён қилмоқчиман, шояд, шу туфайли бу мушқулм ҳал бўлса, ахир қўлдан кўп фикр чиқади-да...

Олийгоҳни битириб ишга келдим, мендан 2-3 ой кейин бир қиз ҳам шу ерга ишга келиб ишлай бошлади. Қандайдир юлдузимиз турги келди-ю, бизлар икки йилча худди оила қўрғандек алоқ-қалоқ бўлиб юрдик. Унинг квартираси бор эди — бу бизга янада қўлай шароит яратди. Унинг оиласида бор-йўғи турт қиз бўлиб, у энг кенжаси эди. Ота-онаси бизнинг ошiq-маъшуқлигимиздан хабардор, муносабатлари ҳам яхши эди. Менинг ота-онам ҳам билардилару, аммо бу уларга унча хуш келмади.

Олийгоҳда ўқиб юрган кезларимда, бир бебурд қизга уйланиб икки ой турмуш қўриб «уйланган» деган тамга бостириб олган эдим. У қиз ҳам институтда худди мендай алданган экан. Бу камчиликларимиз бизни сеvgимизга ҳалал берган эмас. Биз бир-биримизга бирор марта ҳам «севаман» деган сўзни ишлатмаган бўлсак ҳам, аммо ҳар қандай китоб-кинолардаги севишганлардан кам эмасдик, бир-биримизни ҳаддан зиёда ҳурмат қилардик, тушунардик. Гап орасида бирор нарса ёқтиришимизни айтиб қолсам (масалан, музқаймоқ жуда мазали-да, хитой туфлиси ҳозир модада, француз атирининг ҳиди ёқимли-да ва шунга ўхшаш) албатта шу нарсаларни хуфийна то-

пиб бир-биримизга тортиқ қилиб қўнглимизни овлар эдик.

Бир кун гап орасида, «мени нега бунчалик яхши кўрасиз, бирор ажралиб турадиган, бир аргизулик жойим йўқ-ку», десам, «амалингиз учун», деди. Мен ҳанузгача қай маънода айтилганини, билмайман, чунки амалим бор-йўғи бўлим мудир эдим, маошим ҳам у айтган даражада эмасди. Кейинчалик у амалдан кетиб, вақт ўтиб бошқа амалга ўтдим, аммо муносабатимиз ўзгармай, аҳду паймонимиз қатъийлаша борди.

Қўнларнинг бирида унга «шу сочининг кестирсанг, кессанг-менга нисбатан ажралиш аломатини билдирган бўлсан», — дедим. Буйи, қадди-қомати келишган бўлса-да, рисоладагидек сулув, чиройли деб бўлмасди, бироқ тимқора, бўлиқ узун сочлари менга ҳаддан зиёда ёқарди. Биз бир-биримизга фақат «жоним» деб муомала қилардик, ҳатто бегоналар орасида ҳам шу сўз ишлатиларди.

Бир ҳафта қомандировкада бўлиб, турги унинг уйига равона бўлдим, қириб ханг-манг бўлиб қолдим. Назаримда сочлари қирққилиб қалта бўлиб қолгандек эди. Ҳе йўқ, бе йўқ «кесдингми» дедим. «Ҳа» деди. Нега, нима учун, сабабини сориштирмай жажл билан: — «Бўлди, энди мени унут», деб қийиб кетдим. Мана бир йил бўлаёпти, бирор марта учратганим йўқ. Квартирасини сотиб ота-онасига кетиб қолди. Эшитишимча, эрга тегмай юрганмиш.

Бош эгиб боришга йигитлик гуррин йўл бермайди, бормай десам бошқа бирор қиз менинг назаримда унинг ўрнини боса олмайди.

Қандай маслаҳат берасиз, Азизлар!

Сирдарё, О.Н

«БОЛА ҲАМ НОН КАБИ УЛУҒ НЕЪМАТ»

«Кўзлари ҳайратда қотган болажон» 12-сон

Мақолани ўқиб қалбим ларзага келди. Чидай олмадим, кўзларимдан ёш оқди. Тўғриси, у аёлни танима-сам-да (йўқ, у аёл деган номга номуносиб) ундан жудаям нафратландим.

Аёл киши заифа. Аммо, ҳаётда иродаси мустаҳкам, матонатли аёллар ҳам ниҳоятда кўп-ку. Узоққа бормайлик, ҳам ишхонанинг, ҳам хонадоннинг фаизи бўлган сон мингта аёллар бор. Аммо, гурч курмасиз бўлмайди, деганларидек, аёл деган номга номуносиб аёллар ҳам йўқ эмас.

Мен ҳам талабалик чоғларимда кўплаб нохуш воқеаларнинг гувоҳи бўлганман. Таниш қизлардан бири ўқишда юриб ҳомиладор бўлиб қолади. Узоқ Қорақалпоқ ёзида ҳеч қийинчилик қурмай воғга етган бу қиз мағрур, баобру хонадондан чиққан эди. Ота бўлимиш РАПОда бошлиқ, она эса селъо дуконидида фаолият қўрсатарди. Ота барча фарзандини ўзи орзу қилгандек, ҳеч қийинчиликларсиз таниш-билишлар, орқали ўқишга жойлаганди. Энг сукули қизи эса, тақдирдан бўлибми, бўйида бўлиб қолиб тугади. Йигит болани тан олмайдди. Орадан олти ойлар чамаси вақт ўтади.

Дастлаб воқеадан ҳеч кимнинг хабари бўлмади. Болаларнинг барчасини хўжалик соҳасига йўналтириб энди роҳатини қўраман деган пайтда, тўғич қиз отага бу сирни ошкор этиб қўяди. Ота қўлоқларига ишонмай эсанкираб қолади, сўнг

қучли асабийлик шундай ҳам бетоб бўлган отага таъсир қўрсатиб миясига қон қуюлиб оламдан бевақт куз юмди. Маъракага қўлидаги гўдаги билан борган қизга оиланинг барча аъзолари ташланади, тўғич опа эса мурғак қизчани олиб ерга улоқтиради! Она-болани уриб-уриб уйдан ҳайдаб чиқаришади.

Қиз барча нарсадан воз кечиб (улар бой яшашарди) эски кийимларда гўдаги билан юртидан чиқиб кетади. Қиз ёлғиз она эди, энди, у яхши одамлар кўмағида боласини палалаб катта қилди, бўғиб улдирмади, аксинча одамларнинг кири-чирини ювиб, хизматини қилиб боласини боқиб олди. Ҳозир унинг қизи олти ёшга қиряпти. Қарғишлар ҳам, аразлар ҳам, нафратлар ҳам ортда қолди, аммо уни ерга улоқтирган онанинг ишлари чаппасига кетди. Неча йилдирки, тайёр диссертациясини ҳимоя қила олмайдди, биз устига ҳудо бахтдан қисган.

Мақоладаги аёл-чи? У эртасини уйламай иш тутибди. Жуда бўлмаса, уша опаси билан маслаҳатлашиб, иш тутиши мумкин эди-ку. Бунинг учун уни ҳеч ким улдириб қўймасди. Наридорса, уйдан ҳайдарди, холос. Аммо, маъзи ширинлик қилиб, барибир боланинг қони тортар ва унйам бир кунмас-бир кун ота-онаси кечирарди-ю...

Тўғри, турмуш туртки ва муштардан иборат, унинг узиға яраша муаммолари кўп. Шундай кунлари бўладики, чорасиз қолсан, улимга ҳам тик боргин келади, олам жirkanч, одамлар эса кўзингга манфур қўринади. Аммо, дунёда идеал одам йўқ, ҳар тўқисда бир айб бўлиши табиий.

Уша аёл қайси дил билан худодан

кечирим сўраган, билмадим. Аёл, она бўлгач, озгина мардлик қилиб (роҳатини қўрган, азобини ҳам тортиши керак!) қандай қилиб бўлмасин, боласининг яшашига чора топиши, ҳаётини сақлаб қолиши керак эди. Бола бегуноҳ, айбсиз эди, афсуски, уни яратмиша сабабчи бўлган одам — аёл киши бўлатуриб пушти-камариға ўз қўллари билан чоҳ қазибди!

Мақолани ўқиб факультетимизда руй берган яна бир воқеа ёдимга тушди. Курсдош қизларимизнинг ҳаётида ҳам худди шундай ҳол юз берди. У «сўнгги бор киндик қоним туқилган жойга бориб юртим билан хайрлашиб келай, уйдагилар бу иснодни қутара олмайдми», деб борганда ногоҳ уйдагилари воқеадан огоҳ бўлиб қолишади. Қиз алданиб қолганлигини, йигит ташлаб кетганини айтиб беради йўғлай-йўғлай. Ота-она қизининг бахтига ич-ичларидан қуйинишгандир. Бироқ, тишларини-тишларига қуйиб, сабр билан фарзандининг кўз ёришини кутишади, унга тасалли беришади.

Аммо, қизгинаға Худо фарзандларини қўлга олишини раво қўрмабди. Ҳали-ҳалигача курсдошим тушларида фарзандлари (улар эгиз эди) билан бирга юради, тақдир азалнинг аччиқ айрилиғига қўнма олмади кўз ёшлари дарё бўлиб оқади.

Уям ҳаётда адашганди. Азоб тортганди. Беш қўл баробар эмас экан-да.

Тавба деб айтиш-ку, Оналик бахтидан ҳеч кимни беғасиб қилмасин экан. Бу ёруғ дунёда тирноққа зор бўлиб юрган қанчадан қанча одамлар бор: уларнинг гаплари, аламлари-армонлари бир дунё. Бола ҳам нон каби улуг неъмат. Кимки, нонни қадрламаса, ўқоли кўр қилади, уша қотил аёл эса ўз боласини, зурридини йўқ қилгани учун бугун хор ва уни Аллоҳнинг ўзи жазолоқда!

ФАРИДА
Оққўрғон

ТИЛАК

(9-сон)

«ЎКИНЧ» ШЕЪРИНИ ЎҚИБ

Эй, Аллоҳ, тилайман сендан умрбод
Дилларни йўғлат, мутлақо абад.
Ешларга умр бер, инсофи бирла,
Ҳеч кимнинг диллари бўлмасин яра.
Ҳаёт бериларкан фақат бир марта,
Ўлим танламаскан кичик ё катта.
Ҳеч кимнинг кўнглини қўлмагин вайрон,
Ҳеч кимни йўғлатиб қўймагин бийрон.
Ҳеч кимга фарзандин доғини солма
Кексалардан аввал ёшларин олма.
Рустамжон укам оиласига сабр-тоқат,
қолган бўлажак фарзандларига узок
умр тилайман.

Зокиржон ИБРОҲИМОВ,
Андижон вилояти Хўжаобод тумани

АЁЛ АҚЛУ-ФАРОСАТЛИ БЎЛСА...

«БИЗНИ АЖРАТИБ ЮБОРИШМОҚЧИ» — 8-сон

Ҳурматли, Жамилахон! Ўзингиз айтганингиздек, ҳаёт унқир-чўнқирликлардан, қийинчиликлардан иборат. Уларни қийналиб бўлса ҳам, ёнғиб ўтишга ҳаракат қилиш керак. Уша, сизга «ажралиб қўя қол», деб маслаҳат берган кимсалар сизга дўстнинг галини гапирибди, Ўзингиз айтибсиз, эрим билан бир-биримизни яхши қўрамиз деб, сизга бошқа яна нима керак, ҳеч қачон ажралиш ҳақида уйланманг. Тўғри, қийналисангиз, лекин оилани, болаларни уйлаш керак. Мен масалан, севиб турмуш қўраманман. Биз ҳам ун бола билан 9 йил қайнонам-ниқидида яшадик. Биласизки, жуда қийналиб яшанганмиз. Тез-тез жанжал бўлиб турар эди. Билмадим ким айбдор, балки мендан ҳам утгандир. Мана ҳозир алоҳида устакда яшаймиз. Қўпинча етишмовчиликдан айтишиб — жанжаллашиб қоламиз. Турмуш урғомининг соғлиқлари яхши эмас, шунинг учун ҳеч қаерда ишламайдилар. Уйда ишлайдилар, болалар катта бўлиб қолишди. Мен қийналган пайтимда ҳам, аччиқланган вақтимда ҳам ҳеч қачон ажралишни ҳавлимга келтирмаганман. Бу дунёда болаларни тасвир катта қилдишни тасаввур ҳам қилолмайман. Нима бўлганда ҳам бизнинг бахтимизга, болалар бахтига дадажонимиз соғ юрсинлар. Сизга яна бир мисолни айтсам: Биз қайнонамизда турганди, бир қўшнилари булар эди. Қўшниларнинг 2 та қизи ва 5 нафар ўғиллари бор. Иккинчи ўғиллари оғилари-нинг қизини олиб бердилар. Оғилларнинг ҳам ўғиллари кўпчилик эди. Оғилларнинг бир ўғлига қизларини, бермоқчи эканлар (кейин эшитдик). Лекин оғилари бу сингилларнинг қизини эмас, кичкина сингилларнинг қизини ўғилларига олиб берибди. Ана кейин бошланди, ҳар кун, кун ора жанжал. Келинчак жудаям ақли, пазанда, озода эди. Лекин қайнонаси унумдан угли билан келиннинг яхши яшагани кўймади. Шундай бўлса ҳам келинчак ҳаммасига чидади. Биринкетин иккита ўғилчаллик бўлишди. Ҳар кунги жанжал жонига теккан, ўғиллари кўчадаги қизлар билан юра бошлади. Болаларига ҳам, хотинига ҳам қарамай қўйди. Ҳар кун онангникига кет, уйни ўшаёт, деб жанжал қилишар эди. Бу орада қўшнни хола яна бир ўғлини уйлантирмоқчи бўлди ва ўғлига «хотинингни бу ердан кўчир», деб турди олди. (Ҳозир биз уша угил ва келинлари билан бир девор қўшни бўлиб яшаймиз) Кейин, ўғиллари келин билан икки болани бир хонали квартира сотиб олиб, уша ерга олиб бориб қўйди. Биз қўриб қолганимизда, «болаларни олиб келинг» десак, улар «келмайди, бошқага уйланаман», дер эди. Уша келинга биз қўшнлар қойил қолган эдик, иродаси қучли, шунча қийинчиликни енгиб 10 йил ана шундай яшайди. Ҳатто, нонсиз қолган кўнларимиз ҳам бўлган, деб айтди суҳбатлашганимизда. Кейинчалик болаларни қўзи қиймадимки, хотини, жудаям ақли-фаросатли аёллиги учунми, ишқилиб яхши устакга қўчиб келди, ҳозир тинч, яхшигина яшайшади. Демокриманки, ана озгина сабр қилинг, балки яхши кунлар ҳам келиб қолар.

Сизга сабр-бардош, мустаҳкам ирода тилайман.

Зулфия М
Қарши шаҳри

БИРОВНИНГ ЭРИ УЧУН КУРАШМАНГ

«БИЗЛАРНИ ОДАМЛАР ТУШУНИШАРМИКАН?» — 4-сон

Синглим Ситора!

Сиз оилани, бола-чақали кишига кўнгул қўлибсиз. Албатта, кўнгулга бўйруқ бериб бўлмайди, лекин...

Лекин бир дақиқа унинг хотини ўрнига ўзингизни қўйиб кўринг-чи... Дейлик, сиз унга турмушга чиқдингиз. Биринчидан, у Сиз билан расмий никоҳдан ўтмайди, сиз очик юз билан бировга бу менинг эрим деб айтолмайсиз. Бир умр игнанинг устида ўтиргандай ҳаёт кечирасиз. Сабаби — хотини бир кун келиб жанжал-тўполон қўлмасмикан, обрўйини тўкиб, шарманда бўлмасмиканман, деган ҳаёл билан яшайсиз. Жиноят қилиб жиноятини яширмоқчи бўлган кишидек бутун умрингиз ҳадиқ-қўрқувда ўтади.

Сизнинг кўнгулнингизни олган у эркак остонангиздан кириб келганда уйингизда қўёш қарақлагандай бўлади. Лекин у кетгандан сўнг бу ҳурсандчилигингиз вақтинча эканлигини кўз олдингизга келтиринг. У ўз оиласи, фарзандлари даярасида ўтирганда сиз ёлғиз ўзингиз (балки фарзандли бўларсиз) не ўй-хаёлларга чўкиб, руҳан эзиллишарингизни биласизми. Тунлари сиз ухломлай тўлғониб чиққаннингизда, у ўз хотини енида ётади. Сиз эса ёлғизликдан эзилди, ёстиқ қучоқлаб ётасиз. Бўз-зан тунлар тонгга уланиб кўз ёшларингиздан ёстиқлар ҳўл бўлади. Қўзларингизни йўлига тикиб келишини интизорлик билан кутасиз. Келади, лекин вақт деганлари бешафқатки, айна шу пайтда дақиқаларни қўвиб соатлар ўтади. Энди мен кетай, деганда эса юрагингиздан нимадир узилади. Кўнгулнингизда оғриқ сезсангиз-да, лекин сездирмайсиз, қўлиб кутасиз, яна ёлғиз қоласиз. Минг истихоло, хижолатлик билан «Қачон ётгани келасиз, ётиб қолинг», — дея ялинганнингизда эса жавоб ололмайсиз. Ёки: «Иш кўп, келарман», — дейди. Энди сиз уша кунни кутиб

яшайсиз. Гапингиз ерда қолганидан эмас, балки бир кеча бўлса-да, барига бош қўйиб эркалаб, эркалансам тоғ отмасам, деб ҳаёл қиласиз. Буларни айтиш, ёзиш ўзи оғир, лекин бошдан кечириб минг бора оғирлигини ушанда биласиз. Бу масаланинг бир томони. Энди иккинчи томони. Айтайлик, сиз бетоб бўлиб қолдингиз ёки нимадир бўлди, у зарур бўлиб қолди. Шунда сиз уни уйдан чақиролмайсиз ёки кимдандир айтириб юборолмайсиз — нима қиласиз? Амминманки, бошингизни деворларга уриб йўғлайсиз, оҳ урарсиз, қилган ишингиз учун пушаймон бўларсиз, лекин энди ҳеч — ҳеч нимами орқага қайтаролмайсиз.

Мақтубингизни бир жойида ёзибсиз: «Мени хотини билишини, опа-сингил бўлишини истардим», — деб. Оҳ, менинг гўрғина синглима... Қайси аёл ўз қўндошин билан опа-сингил бўлади. Агар газетани мунтазам ўқиб бораётган бўлсангиз, «Юрагим дардига малҳам излайман», — дил изхорининг муаллифи: «Эр бериш — жон бериш экан», — деб ёзади. Ахир Зайнаб ҳам Кумуш-би билан аввал опа-сингил бўлиб, сўнгра заҳар берган. Ёш жувон умрининг хазон бўлишига, ҳаётдан бевақт куз юмшишга сабаб ҳам уша қўндошлик балоси эмасму... Буни балки кино дерсиз, лекин китоб ҳаётини воқеадан олиб ёзилган, ундан эса кино яралган.

Орадан йиллар ўтиб, бир кун кексасиз. Энди қариган чоғингизда ҳам яна ёлғиз қоласиз. Чунки бировнинг эри бировники, сиз қанчалар яхши қўрманг, жонингизни фидо қилманг, барибир у сизники бўлолмайди. Юрагининг, қалбининг туб-тубида оиласи, фарзандлари, иши, ошана-оғанилари турса, ана шуларнинг умумий йиғиндиси бир четида — жудаям кичик бир нуктасида сиз турасиз.

У сизга етишми учун ҳозир ҳамма нарсига тайёр. Лекин узиники қилиб олгандан сўнг устингиздан ҳукмрон бў-

лади. Сиз истаисизми йўқми бўйсунишга мажбурсиз, чунки сизни никоҳга олган.

Одам жуда мураккаб нарсаси, унинг ички дунесини билиш учун унлаб йиллар ҳам етмайди. Сиз учун идеал бўлиб қўринган ҳурматли киши йиллар ўтиши билан бутунлай бошқа одам бўлиб чиқади. Инсонлар ҳақида тула тасаввур олиш учун ҳаётнинг барча аччиқ-чўчқуларини тотиб қўриш керак. Ана шу жараёнда дустингиз, севгилингиз, қадрдонингиз ёки раҳбарингизни яхшилаб ўрганиб оласиз. Ҳаётингиз давомиди кечадиган, мана шунча қўрғунларини (албатта булар қисқача) кутаришга юрагингиз дош берамизкан ёки бардошнингиз етармикан, моддий томондан сизни таъминлаш мумкинми, лекин руҳан бора-бора толиқиб қолмасмикансиз...

Синглимжоним, сизга сўнгги айтар сўзим: ҳозирги ҳаётингиз гуёки сув юзасидаги пуфакка ўхшайди. Қўпик бўлмасдан гавҳар бўлиб сув тўбига ботинг. Сизни севган, қадрлаган инсон қидириб топсин, азизласин, эъзозласин! Айланай сиздан, бахтингиз эрим бўлишини эмас, бутун бўлишини Аллоҳдан суранг. Орзулаган олтин қасрингиз қўрилмасдан қўлаб тушишига йўл қўйманг. Аёллигингизни қиз қилиб, ўз қадрингизни, гўррингизни юқори қўйинг.

Яна бир гап — «Соф муҳаббат учун қўлимдан келганча курашаман», — деб мақтубингизга яқун ясабсиз...

Бундай қилсангиз қаттиқ адашасиз. Бировнинг эрини зўрлик билан торти олиш учун курашманг. Ишончим комилки, бу уйинда барибир ютқазасиз. Ютқак албатта қонуний биринчи хотинда бўлади. Буни унутманг, синглим! Гапларимни тўғри тушуниб қабул қиласиз, деган умиддаман.

ГУЛЧЕХРА, Тошкент ш

Ҳурматли МЕҲМОНОЙ!
Туғилган кунингиз муборак бўлсин! Сизга ҳамisha бахт ва омад ер бўлсин!
Академия жамоаси

Меҳрибон дадажонимиз ҲАМИДУЛЛА ва азиз онажонимиз МАЙПУРАХОН!
Оилавий турмушингизнинг 50 йиллиги билан кутлаймиз. Аллоҳдан узоқ—умр, соғлиқ сўраймиз.
Фарзандларингиз номидан—қизингиз Раъно, кўёвингиз Абдумалик

Азизимиз ШОХИСТА! Сени 21 ёшин билан чин қалбдан табриқлаймиз, узоқ умр, бахт-саодат тилаймиз!
Аканг АЛИШЕР ва оила аъзоларинг

Ҳурматли Мадазимов ШАВКАТ!
Сизни навқирон — 40 ёшингиз билан табриқлаймиз! Соғлиғи омад, бахт, сизга ер бўлсин!
Дўстларимиз

Олмалик шаҳар ДАН бошлиғи муовини, милиция майори Эргаш ЯХШИЕВ!
Туғилган кунингиз муборак бўлсин! Оилангизга тиричилик, тотувлик, тўқилик тилаймиз.
Синглингиз Шохид, жияларингиз— Азизахон, Шахноза, Авазхон

СОТИЛАДИ:
4 сотих ери, 3 хонали уйи бор, олди очик айвонли планли ҳовли.

1994 йилда Шайхонтохур тумани, Одил Шокиров номида 39-ўрта мактаб томонидан ЭГАМБЕРДИЕВ АБДУХАЛИЛ АБДУРАХИМОВИЧ номига берилган А-521852 рақамили гувоҳнома йўқотганини сабабли БЕКОР қилинади

ЯНА БАҲОР КЕЛДИ...

Болалигимнинг энг яқин дўсти Мирмаксуд ака! Бундай дейишимнинг сабаби бир кўча тупроғини чангитиб, шу кўчада ниҳолдек ўсиб, улкан дарахларга айландик. Меваларимиз эса ширин—шакар фарзандларимиз мисолида етилди. Ота деган ном олдиқ, Оллоҳ насиб этиб бобо ҳам бўлдиқ.
Яна баҳор келди. Мирмаксуд ака, бу баҳор сизнинг 61 ёшингизни кутлаб келди, гўё. Сизнинг ширинсиз, меҳрибон, оқила рафиқангиз — Нафисахон билан ўтган умрингизга таъзим қилаётгандек. Бундай давларда нима дейиш мумкин!... Истардимки, юз йиллик таваллуд кунингизга кутлагани келайлик.
Бахт ва шодлиққа тўла бу дунёдаги барча эзгу—ниятларингиз рубёга чиқсин, ҳар кунингиз дўсту ёрлар даврасида ўтсин.
Эркин ҚОДИРОВ

КҮМИР ҲАМИЛ-ҚАЙҒУ БЕЛГИСИ ЭКАН...

Ўтган йили онамнинг соғлиқлари бироз ёмонлашиб, оила аъзоларимиз билан маслаҳатлашиб уларни даволашни масканига юборишга қарор қилдик. Аммо, бир неча кун ўтгач, уларнинг жиянлари, яъни катта опаларининг ўғиллари юрак хуружи пайтида дунёдан ўтади. Онам санаторияда ётганига ҳали бир ҳафта ҳам бўлмагани боис уйдагиларнинг барчаси ғалати

ҳолга тушиб қолдиқ: айтилиқ десак, ўзлари ҳам бетоблар, айтмайлик десак, яқин қариндош, опа-ука дегандек...

Хуллас, биз бир қарорга келолмай ўтирганимизда онажонимнинг ўзлари эшикдан кириб келдилар. Ҳаммамиз ҳайратланиб сўраганимизда, улар шундай жавоб бердилар:

— Кеча бир туш кўрдим. Тушимда даданг уйга бир машина кўмир олиб келдилар. Уйлар совуқ бўлишига қарамай, мен нимагадир уни ўзимиздагидек печкага эмас, балки Салим (амаким, онамнинг ўша оламдан кўз юмган жияларининг) уйидагидек печкага қалаб ёқиб юрибман. Эрталаб ҳам чап қовғим учдию,

дўхтирлардан жавоб олдим, негаки, ундан бир кун аввал ҳам худди шундай туш кўрган, кўмир қаланган печка атрофида эса холанг (онамнинг катта опалари, Салим амакининг оналари) ўзини оловга тоблаб ўтирганимиш. Ўзи тинчликми, бу кўрган тушларимдан хавотирга тушиб қолдим-да...

Отам «энди бандалик-да», — дея онамга жиянлари Салим аканинг оламдан ўтганини айтдилар. Онам эса отам, ака-укаларимни олиб жанозага кетдилар.

Орадан уч кун ўтгач, узоқ вақтдан буён бетоб бўлиб ётган холам ҳам оламдан кўз юмди. Шу сабаб бўлдию, мен ўз берадиган бирон-бир ҳодисага олдиндан ғойибдан хабар келишига яна бир бор амин бўлдим.

ҲАРИДА

АЖОЙИБ — ҲАРОЙИБ

ҲАРИШТАНИНГ ДУОСИ

Халқимизда: «Яхши гапга ҳам, ёмон гапга ҳам фаришта омин», — дейди, деган мақол бор. Бу мақол кишиларни чуқур мулоҳаза қилиб фикр юритишга, бўлар-бўлмас гаплардан ўзни сақлашга ундайди.

Гоҳида кишиларнинг ўйламай гапирган бир оғиз гаплари катта бир фалокатга ҳам сабаб бўлиши мумкин экан.

Дугонам шундай ҳикоя қилади: «Бир кўшнимизнинг икки нафар ўғли бўлиб, ота-она, айниқса, кенжа ўғилга ўзгача меҳр қўйишганди.

Кенжа ўғилни армияга қақиринишди. Ўғил йигитлик бурчини бажаргани кетганига ярим йил бўлиб-бўлмай унга ҳаддан зиёд меҳр қўйган она-отага тикилиш қила бошлайди. Нима эмиш, ўғлини жуда соғинибди: «Нима қилиб бўлмасин боламини ҳеч бўлмаса ўн-ўн беш кунга таътилга қақириниш»...

Ота шўрлик у қилибди, бу қилибди, қараса ҳеч бўлмайдиган. Охири, унинг ҳам жаҳли чиқиб:

— Ия, сен қизиқмисан, ўғлинг кетганига ҳали йил тўлгани йўқ. Қолаверса, армия ўйинчоқ эмас, органдагилар билан ҳамлашиб бўлмайди. Улар ҳазил-нарсаларга ҳам ишона қолишмайди, эси паст хотин. Болангни қақириниш учун жиддий сабаб бўлиши керак, — деб ўқитишга тушади.

Она, она-да, ҳеч юрагининг тафтини босолмасмиш. Узоқ ўйлаб ўтирмай, шартта гапириб қўя қолибди:

— Эртагаёқ бориб ўғлимга:

«Онанг ўлди, тез етиб кел», деб телеграмма беринг. Мен барибир чидай олмайман, — дебди йигламсираб.

Хотинининг харҳашаси жонига теккан ота ҳам эртасига почта бўлимига борибди ва хотини айтганидай: — «Тезда етиб кел, онанг оламдан кўз юмди», — дея ўғлига телеграмма жўнатибди.

Она эса ўғлининг келаётганидан хурсанд бўлиб, уй-жойни саранжомлабди. Ҳаммаёқни супуриб-сидиргач, ўзича яхши ниятлар билан кенжа ўғлининг тўйига атаб олинган новвосни бир ўтлатиш мақсадида охурдан етаклаб олиб чиқибди.

Новвос ҳам анчадан буён охурда ётиб зерикканми, ипи ечилиши билан кўчага қараб шаталоқ отиб қочибди. Аёл унинг орқасидан кўчага чиқиб югуриб кетаётганда машина ҳалокати содир бўлибди...Хўкиз ушлаб олиб келинибди, қаттиқ тан жароҳати олган она эса эртаси кунни эрталаб дунёдан ўтибди. Унинг, юраги орзиқиб кутган суюкли ўғли эса, ўзи хоҳлаганидек онасининг жанозасига етиб келибди.

Дугонамнинг ҳикояси кўпчиликни маҳзун ўйга чўлдирса, ажаб эмас. Сир эмаски, бу беш кунлик дунёда ҳаммамиз ғаниматмиш. Шундай экан, азизлар, келинг, бир-биримизнинг дилимизни оғритишдан, ёмон сўзларни ўйламай гапиришдан сақланайлик. Зеро, ўйламай айтилган гапга Аллоҳнинг ҳам қаҳри келади, деб бежиз айтишмайди.

Гулнора, Оққўрғон

МАСЛАҲАТХОНА

«РУЛ КАСАЛЛИГИ»ДАН САҚЛАНИНГ

Олимларнинг аниқлашича, автомобиль нафақат ҳаракат воситаси, балки бўйин ва кўкрак остеохондрози хасталигининг сабабчиси ҳам экан.

Шифокорларнинг кузатишларига кўра, баъзи кишиларда машина рулини бошқаришга ўтиришлари билан бўйин, бел, кўкрак, кураклари ораси секин-секин юрак соҳасига етиб боровчи қандайдир оғриқ кўзгатиб, нафас олиши ҳам оғриқ билан кечиб, пешонасини совуқ тер босар экан.

Транспорт ҳайдовчиларида айнан шундай касаллик (остеохондроз) юзага келишининг асосий сабаби — ҳайдовчи ўриндиғининг нотўғри жойлашганлиги билан боғлиқдир. Белнинг нотўғри эгилиши ҳайдовчи умурткасининг кўкрак қисми мушакларида доимий зўриқишни юзага келтиради. Бунга ўзгарувчан транспорт ҳаракати қоидалари, автомобилнинг тез-тез тўхтатиш ва тезлатиш, йўлнинг нотекислиги каби ноқулайликлар ва бошқа оқибатлар қўшилади. Охир-оқибатда бу динамика зўриқишлар қўл, оёқ, бўйин ва кўкрак мушаклари орқали бартараф этилади. Машина рулида узоқ муддат ўтириш, йўл ҳаракатидаги стресс (вахима, кўрқув, ҳаяжон) ҳолатлар-елка, кўкрак мушакларининг, кўзнинг, асабининг доимий зўриқишидир. Олимларнинг таъкидлашича, мушакларнинг қисқариши оқибатида умуртка поғонаси кичрайдиган, бу эса асаб толаларининг қисқаришига олиб келади. Худди шу ўринда кураклар оралиғида, юрак соҳасида оғриқ организмда толиқиш, кайфият бузилиши ва бошқа белгилар пайдо бўлади.

Рул касаллигига қарши айрим-қ

ра-тадбирларни эслатиб ўтаемиз:

1. Автомобил ўриндиғини тўғри жойлаштиринг.
2. Соғлиқингиз, кайфиятингиз яхши ҳолатдагина машина рулига ўтиринг.
3. Танамизнинг барча қисми ўриндиқда ва унинг қисмларига таянган бўлиши лозим. Яхшиси, умуртка поғонасининг таянчи билан барабар туринг.
4. Машина ҳаракати давомида пассив дам олиш қоидасини қўлинг. Пассив дам олиш машина тезлигини камайтириш ва ўриндиққа елканинг ботикроқ эгиш билан, яъни умурткаларга енгиллик бериш орқали йўлга қўйилади.
5. Ҳар қандай ҳолатда ҳам автомобиль бошқарганда ҳар 1-2 соатда лозим бўлган актив дам олиш зарурлиги қоидасини қўлланг. Чунки нафақат қўл, оёқ, мушкулларингиз, балки кўз, асаб тизими ҳам дам олсин. Бунинг учун автомобилни тўхтатиб, 3-5 дақиқат атроф манзарасини (предметни) яқиндан, сўнг узоқдан қараб кузатиш лозим. Радио ёки магнитофон бўлса музика эшитинг.
6. Агар бел терлаган бўлса курибдан кейин, машинадан тушиб жисмоний машқлар қилинг. Қўл, елка, бўйин мушкулларидан бошлангиз яхши. Бошини охира паст-баландга, ўнгу чапга ҳаракатлантириш, қўлни юқорига кўтариб нафас олинг, пастга тушириб нафасни чиқаринг, ўзингизни бўш қўйиб, бироз юринг.
7. Тўғри ва ўз вақтида овқатланинг, дам олинг. Кўпроқ витаминли мева ва сабзавотли таомлар истеъмол қилинг.

САҒАР МУҲАММАДИЕВ, доцент

Поезд пишқири-пишқири манзил томон кети борар, вагонларнинг маромдаги тарақа-туруқ товуши кишига узгача бир кайфият бағишларди. Вагон ичкарида эса узгача ҳаёт ҳукмрон, кимдир китоб ўқимокда, кимлардир шахмат ўйини билан машғул. Қизиқ, ҳатто шу ерда ҳам олибсатарларнинг савдоси авжида. Анави бақалоқ амаки сувсар телпакка харидор бўлди чоғи, савдогар хотинга тинмай ялинпоти. Ниҳоят олди чамамда, пулини санай бошлади. Вагон ичкариси гала-говур, фақат биз ётган купеда тинчлик ҳукм суларди. Ҳамроҳимга куз қири билан назар ташлайман. Каттақўрғондан бирга келямизу, аммо ҳали-ҳануз очилиб гаплашмабмиз. У деразадан ташқарига боқиб ҳаёл сурийиб келарди. Нигоҳлари уйчан, қандайдир гам яширингандек эди. У билан танишгим, суҳбатлашгим келди.

— Йўл бўлсин, йигит? — дедим гап бошлаб.

— Тошкентга, — деди у нигоҳини деразадан узмай.

— Кечирасиз, дўстим, сўраганинг айби йўқ. Боядан буён кузатиб келяпман, чехрангиз ёришмайди. Сиз тушунликка тушган кўринасиз. Дардингизни мен билан баҳам кўринг, зора енгил тортсангиз. Агар бир сир бўлса, биз бир-биримизни танимаслигимиз, сиримиз-

ни очилмаслигига қаролат бўлади. Балки тушкунликдан чиқшингизга менинг бирор ёрдамим тегар ёки маслаҳатим сизга қор келар.

Ҳамроҳимнинг чехрасида умид юлдузи порлагандек бўлди.

— «Балки сиз ҳақдир-сиз, ахир инсон кимгадир ўз дардини тўкиб солиши ҳам керак-ку!» — дея чуқур ҳўрсиниш билан ҳикоя қила бошлади:

— Биз бир-биримиз билан севишиб турмуш кўрдик. Мустақил ҳаётнинг барча қийинчиликлари тафтида севгимиз синовдан ўтди. Бу орада фарзандлик ҳам бўлди. Уғлимиз Муроджон дунёга келди. Мен бахтиёр ҳаётимдан миннатдор бўлсам-да, аммо келгуси тақдиримдан беҳабар эдим.

Уша куни биринчи қор ёққан эди. Эрталаб кийиниб ишга отландим. Йўллар сирпанчик бўлганидан икки-уч бор йиқилишимга оз қолди. Шу вақт узокдан бир машина катта тезликда елдек учиб келарди.

Юрагим бир нарсани сезгандек ўвишиб кетди. Жон талвасасида ўзимни янада четроққа олмоқчи бўлдим, аммо сирпанчик йўл панд берди. Сирғалиб юз тубан йиқилдим у кайта туришга улгурмадим. Кўзимни очиб қарасам, касалхонада ётибман. Бошимда хотиним Назокат билан онам йиғлаб утиришарди. Маълум бўлишича, машина йилдираклари остида қовурга-

ларим ва оёқларим мажақланиб кетган экан. Уша машъум воқеадан сўнг касалхонада бир ярим

йил ётиб даволандим. Қора кўнларимда қариндош-уруғларимдан қўра хотиним асқотди. Ҳар доим ҳолимдан хабар олиб турди. Бир йилгача шундай бўлди. Кейин Назокат кам келадиغان бўлиб қолди. Бора-бора кургани келса ҳам кирмасдан қайтиб кетадиган, менга олиб келган нарсаларни биров орқали бериб юбарадиган бўлди. Охири бир ой ичида эса умуман

ТУРМУШ ЧОРРАҲАЛАРИДА

келмасдан қўйди. У ҳақда онамдан сўрасам жўмал жавоб берарди. Уларнинг мендан ниманидир яшираётгани аён эди. Бу сирни касалхонадан чиққанимдан кейин билдим. Менинг вафодор, суюкли рафиқам туғруқхонада экан. Орадан бир неча кун ўтгач Назокат янги чақалоқ билан уялмай-нетмай остона ҳатлаб хонадонимга кириб келди. Мен уша заҳотиёқ ўғлим Муроджонни олиб уйдан чиқиб кетдим. Тўғри Тошкентга келиб қоровул бўлиб ишга кирдим. Кўнларнинг бирида Назокатдан хат келди. Унинг қисқача мазмуни қуйидагича эди:

— Салом Ғайрат ака! Илтимос, ёзган хатимни ўқиб бўлмай туриб йўриб ташламанг. Тўғри, ҳар қандай инсон Сизнинг ўрнингизда бўлганда шундай қилган бўларди. Лекин менинг дардимга ҳам қўлоқ солинг. Кейин мени кечириб ҳам, кечирмаслик ҳам ихтиёрингизда. Барибир мен сўнгги нафасимгача сизнинг муҳаббатингиз билан яшайман. Сиз касалхонада ётган вақтингизда дори-дармон учун маблағ етказолмай қолдим. Акангиздан ҳам, поччангиздан ҳам нажот чиқмади. Ушанда Зокиралибой бутун дунёсини сарфлашга тайёр бўлиб орқамдан соямдек эргашиб юрарди. Ноилоҳ унинг олдида боришга мажбур

бўлдим. Сизга керакли дори-дармонларни етказиб туришимда у менга ёрдам берди. Сизнинг соғайиб кетишингиз учун унинг айтганларига кўндим ва овунчоғига айлиниб қолдим. Охир-оқибатда эса ундан бола орттириб олдим.

Ғайратжон ака, балки мени кечирарсиз, балки кечирмасиз. Аммо мен сизнинг соғайиб кетганингиздан, тўрт мучангиз соғ-омонлигидан бахтиёрман.

Салом билан Назокат.

Мен хатни ўқигач Самарқандга йўл олдим. Қишлоққа келсам қўшнилари:

— Назокат сени излаб Тошкентга кетди, — деб айтишди. Уғлим билан яна изимга қайтдим.

Мен энди икки ўт орасида қолдим.

Энди мен Назокат билан қандай яшайман? Қишлоқдошларим юзига қай куз билан қарайман? Бу каби саволлар ичимни тирнагани тирнаган. Сира тинчлик бермайди.

Мен Ғайратжоннинг дардига шерик бўлдим у, малҳам бўлолмадим. Унинг кейинги тақдири қандай кенгликкин? Назокатни кечирдимикин? Ёки...

Ў. УМРЗОҚОВ,
Оққўрғон

Ўзбек феъл

Улмас биби ва Уктам момо.

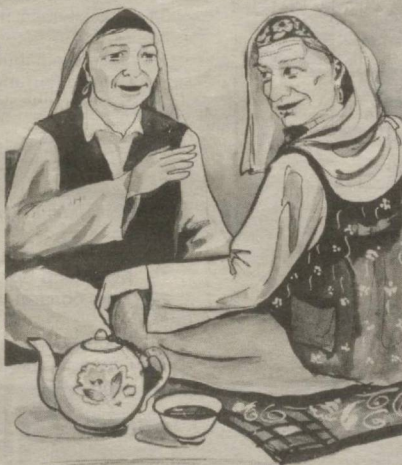
Табаррук ёшда бўлган бу икки аёлга қишлоғимиз кишилари узгача эҳтиром билан қарашади. Улар қирган даврада ҳазил-хузул, ҳикмату ўғит, дoston ривоятлар қайнаб чиқаваради. Аслида икковининг феъллари ҳам ажойиб-да. Қаранг, Улмас биби ҳар баҳорда қўй қирқимидан қолган жўнларни тозалаб ювиб, офтобда қўрилади. Сизга қатор илинган жўнларни дашт шамоли ўйнаб тортқилайди, енгилроқларини учуриб кетади. Шунда Улмас биби чаққон туриб юмалаб бораётган жўнни тутиб олади ва яна жойига илиб қўяди. Буни кўриб турган келинлари «Жудаям сергаксиз-а, эна!» — деб қўлишади. «Шу сергаклигимни сизларга ўргатмасдан туриб асло ўлмайман. Бекорга отимни Улмас қўйишмаган!» — дейди биби. Келинлар бу ўғитдан хижолат тортиб индамай қўлишади.

Уктам момо ҳовлида кўриниши биланоқ гурунглашиб турган учала келини гапдан тўхтаб, бирданига жимиб қолади. Шунда мо-

ЭШИК ҚУЛФЛАНГАНУ, ДЕРАЗА ОЧИҚ...

мо уларга: — Биланман, мени ёмонлаётисизлар. Лекин, ғийбатни бекорчиликда қилиш керак. Ҳозир ҳаммаларинг иш-ишларингга боринглар! — дейди. Келинлари эса бараварига: — «Э, нима дейяси, эна. Сизни ёмонлаб улимизми!» — дейишадю, сўнг бир-бирлари билан кўз уриштириб «Ёмонлаганимизни эшитиб қўйдимикин-а?» дегандек қўш учуришади...

Икки момонинг доғишмандлигию ундабурролиги устига озгина соддалигим бор. Шуни айтиб берай. Улмас биби қўшни қишлоқдаги бир тўйга борди. Уй тўла хотин-халажнинг ҳангомаси қилиди. Гап айлиниб сарпо-сурўққа келиб уланди. Аёллар йиққан-терганини обдон мақтанишди. Шу даврада бир шаҳарлик жувон ҳам бори-ди. У Улмас бибидан сўраб қолди: — Бибижон, қишлоқ

кампирилари жуда пишиқ бўлишади, қадимги асл буюмлару тақинчоқларни йиғиб қўйишади деб эшитганмиз, шу ростми?

— Ҳа, рост! — дейди Улмас биби. — Мана мен, битта туясандиқни тулдириб

қўйибман. Бариси қадимий рўмоллар, тоза қўйлақликлар. Маржонларнинг узидан йигирма-ўттиз қатор. Илондай буралган бир неча қумуш биланқўзғум ҳам бор.

Шаҳарлик жувон «Вуй!» деб юборди. Сўнг ҳайратланиб деди: — Ҳамма бойлик сизда экан-да. Бу нарсаларни қандай асрайсиз-а?!

Охири гапни эшитиши билан Улмас биби ўрнидан ирғиб турди, қаловланиб қўрпача тагидан қалишини қидира бошлади. Утирганлар: «Нима бўлди, биби, утиринг, ҳали ош тортилмади-ку!» дейишди. Биби бош чайқади: — Мангина ўлай. Уйнинг ҳаммаёғи очиқ-сочиқ қолган, энди эсимга тушди, туясандигимни қўлфлаганим йўқ...

Бир неча ҳафта ўтиб, Уктам момо бир тўй даврасида Улмас бибига тегишди:

— «Эшитдим, худо бир асрабди. Уйингни ўғри уриб, бор-бўдундан ажрашингга сал қопти. Менам» илгари сенга ўхшаб уй-жойни қўлфламасдим. Ахир сандигим тўла буюм, невараларимга атаганларим бор. Мана, ҳозир эшикни қўлфлаб келганман, бемалол ўтирибман»...

Улмас биби буш келмади, ҳиёл жилмайиб момога деди: — «Кўрдим. Уйингнинг ёнидан ўтиб келаяпман. Эшигингга отнинг қалласидай қўлф, икки деразанг ланг очиб турибди. Эшикни қўлфлаш эсингга келибдию, деразангни ёлмасан-да!»

«Вой ўлмасам!» деб сапчиб турди Уктам момо ва эшик томонга илгарилари. Шунда Улмас биби унинг чопони этагидан ўшлади: — «Утиравер, мен деразангни қаттиқ ёпиб қўйдим».

Бир уй аёл икки момонинг соддалигию донолигидан завқланиб, гуриллаб қўлиб юборишди.

Ана шунақа. Илоё иккисининг-да умрлари зиёда бўлсин.

Сайёра БЕКМИРЗАЕВА,
Хўжа Исмоил қишлоғи,
Самарқанд вилояти

(Боши ўтган сонларда)

Келса оёғига бош уриб кечирим сўрайман. Афсус, энди юзига қандай қарайман, пок йигитнинг қалбини ранжитган бўлсам-а?

Ўзимни қилган енгилтақлигимдан, гуноҳкорона хатти-ҳаракатларимдан ўзим уялиб, хижолат бўлиб юрдим. Энди Шухратни ҳар қанча соғинсам, кўргим келса-да, олдида боришга қўрқардим. Гўёки, у «ҳа яна келдингми, тинч кўсанми, йўқми мени», деб уришиб, ҳайдаб юборадигандек туюларди. Зўрға ўзимни босиб, ўқиш билан андармон бўлишга тиришардим. Лекин минг афсуски, олдимдаги китобнинг жумлалари худди мазақ қилаётгандек лип-лип қилиб ўйнади, кўз ўнгимда эса севган ёримнинг сиймоси гавдаланарди.

Шухрат айтган муддат ҳам ўтди, йўқ, йўқ, ҳаёлимда бир ой эмас, ўн йил ўтди чамамда. Лекин, уни келган-келмаганлигини билмасдим. Ҳар қанча кутиш оғир бўлса-да, Шухратнинг ўзини бир бора кўришни истардим, мабодо келиб учрашмаса, демак уни мендан кўнгли қолган. Ўз ҳиссиётларини жиловлай олмайди-ган, ҳаётга енгил-елпи қарайдиган қизлар ҳисобига қўшиб қўйган бўлади. Бундай таърифу-тавсифни олгандан кўра ўлганимни афзалроқ эди.

Кўни билан у ҳақида ўйлардим, муҳаббат ўз домига бунчалар фарқ этишини, ўзининг ошурфта илгарига чамбарчас боғлаб ташлашини билмаган эканман. Таътил тугаб Тошкентга ўқишга қайтдим. Келиб қўқ Шухратнинг ётоқхонасига уни сўраб телефон қилдим. Шухрат йўқ экан, телефонни унинг дўсти олди. «Шухрат келса, айтиб қўяман» деди.

Шу кўни Шухратни кўзим тўрт бўлиб кутдим. Ётоқхонамизнинг кириб-чиқадиган эшиги шундоққина бизнинг хонамиз тагида бўлганлиги

САДАҚА ҚИЛИНГАН СЕВГИ

учун деразанинг ёнидан бир дақиқа жилмадим. Келмади. Балки бугун жавоб беришмагандир ёки иши чиқиб қолгандир. Эртага келиб қолади, деб ўйлаганча ўрнимдан туриб овқат қилиш учун ошхонага кетмоқчи бўлиб турганимда, эшик тақиллаб қолди. Юрагим ҳапчикриб тез-тез ура бошлади. Унинг бор зарб билан ураётганлиги эшитилиб турарди. Жойимда қотиб қолдим. «Шухрат келди», деган ўй миямда чақмоқдек урилди. Секин бориб эшикни очдим. Кўзларимга ишонмасдим, ҳақиқатан ҳам эшик олдида менинг Шухратим турарди. Зўрға ўзимни босдим, лекин барибир кўзимдаги нам суюнганимни ошкор этиб бўлганди.

— Нигора, меҳмон қабул қиласизми?

— Сиздек меҳмонни ҳайдаб бўларканми?

Саломлашдик. Шухрат кириб стол ёнидаги стулга келиб ўтирди. Соғинганимдан ундан кўз олгим йўқ эди.

— Йўлда чарчамадингизми Нигорахон?

— Қайдам, маза қилиб ухлаб келдим.

— Ҳозир сизни телефон қилганингизни эшитдим-у, соғинганимдан оёғимни кўлимга олиб югурдим.

Шухратнинг сўзлари мойдек ёқиб кўзларимни ерга қаратдим.

— Ўтира турунг, мен ҳозир қўймоқ тайёрлайман, тамадди қилиб оламиз. Мени ҳам ҳалигача овқатланмишга вақтим бўлгани йўқ.

— Мени кутдингизми? — дея ял

этиб менга қаради Шухрат. Уялганимдан кўзларимни олиб қочдим.

— Ҳа.

— Мени яхши кўрасиз-а, Нигора? Индамадим, ҳайрият, Шухрат ниҳоят севишимни тушуниб етибди, деб ўйладим.

— Мен сиздек опам борлигидан фахрланаман...

Шухратнинг бу гаплари мени ҳазиргина кўтарилган руҳимни тушириб юбориб кайфиятимни йўқотди.

Ҳаёт ўз измида давом этар, муҳаббат дарди бирла эврилиб яшашнинг ҳам ўзгача бир завқи, лаззати бўлар экан. Икки ҳафтала ўтиб водийга ота-онамникига кетдим. Оилада ягона фарзанд бўлганлигим учун мени ойиҷоним жуда тез соғинади, дадажоним эса ҳар 2-3 кунда телефонда ҳол-аҳолимни билиб турадилар. Ушанда уйдан қайтишда дадамга билдирмай сейфларидан бир пачка юз долларлик пулларни олиб қайтдим. Биламан, дадам бу пулларни ҳеч қачон санаманлар, билган тақдирда ҳам мен олганимни эшитсалар, билсалар индамайдилар. Пулни олиб келиб Шухратга бердим.

— Нима қиламан бунини, Нигора? — ҳайрон бўлиб сўради Шухрат, пулга беписандлик билан қараркан.

— Камингизга ишлатасиз!

— Жинни бўлибсиз, мени камчилигим йўқ-ку.

— Шухрат, агар менинг хафа бўлишимни хоҳламасангиз пулни олсиз, бунини сизга деб олиб келдим.

— Ҳўп, майли, олишга-ку оламан,

лекин бунча пулни нима қиламан. Бунини ўзимизнинг пулимизга алмаштирсак қанча бўлишини биласизми?

— Бунини менга қизиги йўқ!

— Қарда сақлайман уни?

— Шухрат, келинг, бундай қилармиз, бу пулнинг ярмига 3 хонали квартира сотиб олинг, ярмига эса машина олинг ёки кассага қўйиб қўйсангиз уйланишингизга ишлатасиз.

Шухрат индамади-да, меҳр кўзи билан хурсанд бўлиб қаради. Кўлимни сикар экан мен кутмаган ҳолда бағрига босиб пешонамдан ўпди.

— Бу яхшилигингизни бир умр унутмайман.

Тақдирга тан бердим, энди унга севишли ёр бўлолмаганимга юз фоиз иймон келтиргандим. Лекин шундай бўлса-да, уни бошқа қизлардан қизғонардим. Биз билан бирга ўқийдиган Нарғиза исмли қиз бизни бир неча маротаба кўрганини гапирарди: «Чиройли йигит экан, Нигор, қардан толдинг, уни?» — деб сўраб қолди.

— Жинни, у укам-ку, — дедим кўлиб қарарканман.

— Йўғ-е, чинданми?

— Ҳа, нима ўхшамайдими?

Нарғиза индамади. Қизлар кўнглини қизлар сезади, унга Шухрат ёқиб қолганлигини шундоқ юз — кўзлари айтиб турарди. Аммо бу ҳақда гапирмади.

Дилшод ҚўЛДОШЕВ
(Давоми бор)

КРОССВОРД

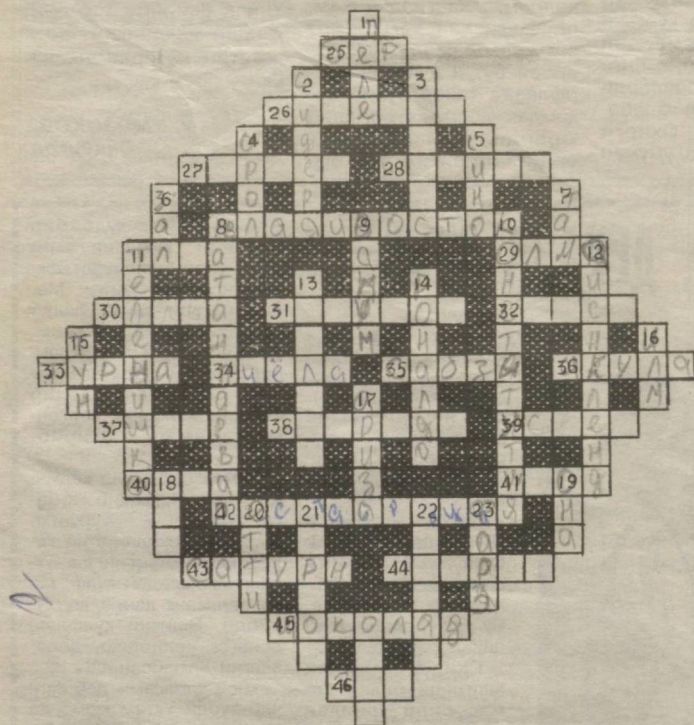
Бўйига:

1. Футбол кироли.
2. Эстрада гуруҳи.
3. Хотимани англатувчи сўз.
4. Денгиз номи.
5. Ўзбекистонда ишлаб чиқариладиган музлаттич.
6. Ҳордиқхона.
7. Маза — матраса.
8. Мудофаа Вазирлиги матбуот наشري.
9. Ҳавосиз бўшлиқ.
10. Қонунлар қомуси.
11. Телеминора номи.
12. Болалар ўйингоҳи.
13. Ўсимликларни кимёвий ҳимоя қилиш воситаси.
14. Бразилия терма жамоаси ўйинчиси.
15. Соқинлик ва гафлат ҳукмронини.
16. Ақл чироғи.
17. Фуқаролик ҳуқуқидаги битим тури.
18. Севги индикатори.
19. Мўтабар зот.
20. Бир болага...кўшни ота-она. (Мақол)
21. Инсон онги, дунёқараши шаклланишида муҳим бўлган омил.

Энига:

8. Россиядаги шаҳар.
11. Тескари томон.
25. Ол сўзининг антоними.
26. Африкадаги давлат.
27. Бозор қозиси.
28. Ўтинч, илтимос.
29. Мевали дарахт.
30. Таом тури.
31. Чорва молларида учрайдиган касаллик.
32. Рўзгор анжони.
33. Қанотида баҳорни етаклаган қуш.
34. Рўзгор буюми.
35. Сабзавот экинчи.
36. Океан йиртқич мавжудоти.
37. Ички аъзо.
38. Шағам таркибидаги модда.
39. Тўқувчилик асбоби.
40. Мевали дарахт.
41. Ёмон кўрган...ни инига ялпиз битибди. (мақол)
42. Қайта тиклаш.
43. Сайёра номи.
44. Россиядаги эстрада гуруҳининг номи.
45. Қандолатчилик маҳсулоти.
46. Вақт ўлчови!

Мирсамиг МИРСОАТОВ

Оила ва жамият

Мақолада келтирилган фактлар, воқеалар, маълумотлар учун муаллиф жавобгар ҳисобланади.

Муаллиф фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқ қилиши мумкин.

Қўлёзмалар таҳлил қилинмайди ва муаллифларга қайтарилмайди.

БОШ МУҲАРРИР: ДИЛБАР САИДОВА

Телефонлар:
Бош муҳаррир - 133-28-20
Котибият - 34-86-91
Эълонлар бўлими - 136-56-52

МАНЗИЛИМИЗ
Тошкент- 700000,
Амир Темур кўчаси,
1-тор кўча, 2-уй.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси.
Манзил Тошкент, Буюк Турон кўчаси, 41- уй.
Босишга топшириш вақти - 20.35.
Босишга топширилди - 21.15.

Ҳомий
«Матбуот тарқатувчи»
акциядорлик жамияти

Обуна индекси - яқка обуначилар учун 176
ташкilotлар учун 177
Рўйхатга олиш № 33
Буюртма Г- 0291
33573 нусхада чоп этилди.
Формати А-3, ҳажми 2 босма табоқ.
Чоршанба кунлари чиқади.
Баҳоси эркин нархда.
Рассом — Н. ХОЛМУРДОВ.
Навбатчи Д. ТУРҒУНОВА.